

ביאור הדף מסכת בבא בתרא דף קס"ד

אמר רב ששטר הכתוב הוא ועדיו על נייר מחוק כשר, ולא חוששים שיזייפו את השטר על ידי שימחקו שוב את הכתוב בו ויזייפו דברים בשטר, כיון שזה יהיה ניכר כי אינו דומה נמחק פעם אחת לנמחק שתי פעמים.

ושאלת הגמרא מדוע לא חוששים שמא לפני שהעדים יחתמו המלווה ישפוך דיו על מקום חתימת ואז ימחקו את אותו הדיו, ונמצא שמקום העדים מחוק ב' פעמים. ואחר כך ימחקו גם את מה שכתוב בשטר ויכתוב מה שירצה, וכעת גם השטר וגם העדים כתובים על נייר שמחוק ב' פעמים, וממילא לא יהיה ניכר שהשטר מזוייף.

ותירץ אביי שלדעת רב העדים לא יחתמו באופן כזה על השטר כי אין העדים חותמין על המחק אלא אם כן נמחק בפניהם.

ושאלת הגמרא על מה שאמר רב ששטר הכתוב הוא ועדיו על נייר מחוק כשר, שהרי שנינו בברייתא שאם השטר כתוב על נייר שלא נמחק קודם לכן, והעדים כתובים על חלק בנייר שהיה מחוק כבר השטר כשר, ולפי דעת רב יש כאן חשש שימחק המלווה את הכתוב בשטר, ויכתוב מה שירצה, וכיון שגם העדים וגם השטר כתובים על נייר מחוק הוא יוכל לגבות באותו שטר מזוייף.

ועונה הגמרא שבאופן שהעדים חותמים על כזה שטר הם כותבים ליד חתימתם, אנו העדים חתמנו על נייר מחוק, ושאר השטר היה כתוב על נייר חלק, וממילא אם יראו שלמרות שכך כתוב, השטר כתוב על נייר מחוק לא יגבו בשטר זה.

ושאלת הגמרא היכן העדים יכתבו זאת, הרי אם יכתבו את זה מתחת לחתימתם הוא יוכל לגזור את החלק הזה שבשטר, ואם יכתבו מעל חתימתם הוא יוכל למחוק את הכתב הזה ולהשאיר רק את החתימה. ועונה הגמרא שהם כותבים זאת בין חתימה אחת לשנייה.

ועדיין שואלת הגמרא שהרי שנינו בהמשך אותה הברייתא שאם השטר כתוב על נייר מחוק והעדים על נייר חלק השטר פסול, ומדוע לא מכשירים את השטר באופן כזה שהעדים כותבים בין חתימותיהם חתמנו על נייר חלק והשטר כתוב על נייר מחוק.

ועונה הגמרא שזה לא יועיל כי חוששים שהמלווה ימחק את מה שכתוב בשטר פעם שנייה ויזייף ויכתוב מה שירצה.

ושאלת הגמרא הרי התבאר לעיל שאינו דומה שטר שנמחק פעם אחת לנמחק שתי פעמים, ולכן אם יעשה כך הדבר יהיה ניכר.

ועונה הגמרא שמה שזה ניכר זה רק אם באותו השטר יש אזור שנמחק פעם אחת שהוא חתימת העדים, ואזור שנמחק פעמיים שהוא השטר עצמו, שאז ניכר ההבדל בין החלק העליון שהוא השטר עצמו נמחק יותר מהחלק של חתימות העדים שנמחק רק פעם אחת. אבל כאן שחתימת העדים כתובה על נייר שלא נמחק אפילו פעם אחת לא יהיה למה להשוות את החלק העליון שנמחק פעמיים, ולכן לא יהיה ניכר שהוא מזוייף.

ושאלת הגמרא מדוע לא נוכל להשוות אותו לשטר אחר שנמחק פעם אחת, וכך לבדוק האם הוא נמחק פעמיים או לא, ועונה הגמרא שיש הבדל בין סוגי הקלף כיצד נראית המחיקה. ולכן אי אפשר להשוות משטר אחד לשני.

ושאלת הגמרא שלאחר שיקיימו בית דין את השטר הם יכולים למחוק את חלקו התחתון ולהשוות האם מחיקה זו דומה למחיקה העליונה, או שהמחיקה העליונה מחוקה יותר וממילא יראו שהיא נמחקה פעמיים ולא יגבו בשטר.

וביאר רב הושעיא שעדיין הדבר לא יהיה ניכר שהשטר מזוייף, כי יש הבדל בין איך שנראית המחיקה באותו היום, לאיך שהיא נראית אחרי כמה ימים מאז שנמחקה, ולא יכולים להשוות את השטר לאחר המחיקה כמה ימים, כי חוששים שבית דין יטעו ויגבו בשטר זה.

במשנה הובאה דעת רבי חנינא בן גמליאל שגט מקושר שחתמו העדים בצידו הפנימי כשר, כי אפשר לפשט את התפירות ולהפכו לגט פשוט. ומביאה הגמרא שהשיב רבי לדברי ר' חנינא בן גמליאל שאי אפשר להפוך גט מקושר לפשוט.

עמוד ב'

כיון שיש דין נוסף בגט מקושר שאת הזמן שבו נכתב השטר כותבים בו באופן שונה, מאשר בגט רגיל.

שבשטר רגיל כותבים את השנה שמלך בא המלך, וכגון בשנת א' למלך פלוני, אבל בגט מקושר מוסיפים שנה וכותבים בשנת ב' למלך פלוני. וממילא אם הופכים גט מקושר לפשוט, מאחרים אותו בשנה, ולמשל אם כתוב בו בשנת ב' למלך פלוני, אם הוא מקושר הכוונה לשנה ראשונה, ואם הוא פשוט הכוונה לשנה אחר כך.

ושואלת הגמרא לדעת רבי שהזמן הכתוב בשטר מקושר מאוחר יותר מהזמן האמיתי בשנה, הרי יכולה לצאת מכאן טעות, שאם אדם הלווה לחבירו מעות בשטר מקושר, ואחר כך הלווה השיב למלווה את המעות, והמלווה לא מצא את השטר להשיב אותו ללווה, הדין הוא שכותבים שובר ללווה שכתוב בו שבית דין מאשרים שהוא פרע את חובו למלווה בתאריך הפרעון.

ואם אחר כך ימצא המלווה את השטר המקושר ויהפוך אותו לפשוט, נמצא שהשטר הזה כתוב על שנה קדימה, ואז יבוא המלווה לגבות את החוב, ולא יועיל ללווה השובר להיפטר מהחוב, כי התאריך בשובר הוא התאריך האמיתי, אך התאריך בגט המקושר הוא **אחרי** תאריך הפרעון, וממילא יטען המלווה שמדובר על שטר חוב חדש שעוד לא נפרע.

ועונה הגמרא שלדעת רבי אין כותבים שובר על שטר שאבד, אלא הלווה פטור מלשלם למלווה.

ושואלת הגמרא על מה שאמר רבי שזמנו של מקושר אינו כזמנו של פשוט, שהרי מצינו שרבי לא היה בקי בדיני גט מקושר, שהיה מעשה בגט מקושר שבא לפני רבי ואמר רבי שהשטר הוא שטר מאוחר כי ראה שהיה כתוב בו זמן של שנה הבאה, ואמר זונין לרבי שכך מנהגה של אומה זו שמוסיפים שנה על גט מקושר ולמשל אם מלך שנה מונין לו שתים, שתים מונין לו שלש, ועונה הגמרא שמה שאמר רבי לר' חנינא בן גמליאל זה אחרי ששמע מזונין שכך נוהגים בשטר מקושר.

מביאה הגמרא מעשה בשטר שהיה כתוב בו בתאריך השטר שהשטר נכתב בשנת של פלוני ארכן, וארכן זהו כינוי למלך, וכלומר בשנה של פלוני המלך. ולא היה כתוב באיזו שנה למלכותו אלא רק ארכן.

ואמר ר' חנינא שיבדק אימתי מלך אותו המלך ולאותה שנה כוונת השטר. ושואלת הגמרא שאולי הכוונה בשנת פלוני שארוכה מלכותו והשטר נכתב מאוחר יותר משנתו הראשונה של המלך.

וביאר ר' הושעיא שהכינוי 'ארכן' הוא כינוי למלך המולך בשנתו הראשונה, ולכן וודאי שהכוונה לשנה הראשונה שמלך אותו המלך.

והוסיף ר' הושעיא שבשנה השניה למלכות המלך קוראים לו דיגון.

ואף אם העבירו את המלך כשמלך ואחר כך החזירו אותו למלכותו קוראים לו דיגון ולא ארכן כי אין זו שנתו הראשונה, ולכן אם כתוב בשטר 'ארכן' לא חוששים שהשטר נכתב מאוחר יותר.

מביאה הגמרא ברייתא שאומרת שאמר סומכוס שאדם שאמר הריני נזיר, אם אמר הריני נזיר הינא הכוונה לנזירות אחת, ואם אמר הריני נזיר דיגון כוונתו לקבל על עצמו שני נזירות, ואם אמר טריגון הכוונה לשלושה נזירות ואם אמר טטריגון הכוונה לארבע ופנטיגון לחמש.

וכן מביאה הגמרא ברייתא שבית בית עגול או דיגון וכלומר שיש לו רק ב' פינות ופינותיו האחרות מעוגלות, או בית טריגון שיש לו ג' פינות או פנטיגון שיש לו חמשה פינות, אינו מטמא בנגעים. ורק בית טטריגון וכלומר שיש לו ד' פינות מטמא בנגעים, ואומרת הגמרא שהטעם לזה מבואר בברייתא שאומרת

שלומדים זאת ממה שכתוב בפסוקים לגבי נגע את המילה קיר והמילה קירות, פעמיים, שמשמע שריך שיהיו לבית ד' קירות כדי שיטמא בנגעים.

מביאה הגמרא שהיה מעשה בשטר מקושר שבא לפני רבי ולא ראה רבי את תאריך השטר, ולכן אמר רבי אין זמן בזה, ואמר לו ר' שמעון בנו שמא הזמן מובלע בין קשריו של השטר, ואכן מצא שם רבי את הזמן של השטר.

והיה סבור רבי שר' שמעון כתב את השטר באופן כזה, ולא הייתה נוחה דעתו מכך או מפני שלא רצה שיכתבו גט מקושר או מפני שהיה הזמן מוסתר, וכשראה זאת ר' שמעון אמר לרבי, שלא הוא כתב את השטר אלא ר' יהודה חייטא כתבו, ואמר לו רבי שלא היה לך לדבר לשון הרע הזה, אלא לומר שלא אתה כתבת את השטר ותו לא.

מעשה נוסף מביאה הגמרא שהיה ר' שמעון ב"ר יושב לפני רבי וקרא בספר תהילים ואמר רבי כמה מיושר כתב זה, ואמר לו ר' שמעון שלא הוא כתב את התהילים אלא יהודה חייטא כתבו, ושוב אמר לו רבי שלא היה לך לדבר לשון הרע.

ושואלת הגמרא מה לשון הרע יש בזה הרי בא רבי שמעון לשבח את הסופר, ועונה הגמרא שיש בזה לשון הרע כפי ששנה רב דימי אחיו של רב ספרא שלעולם אל יספר אדם בטובתו של חברו שמתוך סיפור טובתו בא לידי סיפור רעתו.

